

VÄLJAVÕTE RIIGIKOHTU ➤ JÄMEJALA PARGI KAITSJATE KASUKS TEHTUD OTSUSEST

Kohtuasja number 3-3-1-54-03, Otsuse kuupäev 14. oktoober 2003

SISUKORD

2	ELFist
3	Juhtkiri
4 -5	+ ja -
6 -7	ELFi majandusaruanne 2003, audiitori otsus
8	Audiitori otsus
9- 17	ELFi tegevusaruanne, rohelist näod
18	ELFi puu
19	tegevuste kaart
20-21	keskkonnanaruanne
22	ELFi toetajad
23	ELFi inimesed ja suurtoetajate logod

43. /.../ Keskkonnakahju kompenseerimise kohta peab Riigikohus veel vajalikuks märkida, et kuigi iga maharaiutava puu asemele on põhimõtteliselt võimalik istutada uus puu, tuleb arvestada, et need ei asenda oma haljastuslikult väärtuselt kohe vanemaid maharaiutavaid puid. Väärtuse taastumiseks kulub aastakümneid. Samuti ei taasta uue puu istutamine maharaiutava puu võimalikku kultuurilist väärtust.

Õige on kassaatori väide, et keskkond ei ole ainult looduskeskkond, vaid ka tehiskeskkond. Meelevaldne on aga teha sellest järeldust, et looduskeskkonda võib sellest tulenevalt kontrollimatult asendada tehiskeskkonnaga. /.../

MEIE MISSIOON

Eestimaa Looduse Fondi tegevuse eesmärgiks on loodusliku mitmekesisuse säilitamine Eestis ja Maailmas, koostöös üksikisikute, ettevõtete, organisatsioonide ja riigiasutustega järgmiste tegevuste kaudu:

- ▶ ohustatud liikide ja nende elupaikade kaitsmine
- ▶ Eestile omaste maastike ja koosluste säilitamine
- ▶ loodusvarade jätkusuutliku kasutuse propageerimine
- ▶ loodust hoidva mõtlemise ja käitumise edendamine ühiskonnas
- ▶ seaduslike võimaluste kasutamine nende eesmärkide elluviimisel

ELF on 1991. aastal 40 looduskaitse ja loodusteadlase poolt asutatud tänaseks sõltumatu valitsusväline kodanikualgatusel põhinev loodushoiu organisatsioon. ELF töötab koos paljude inimestega, kes peavad oluliseks looduse mitmekesisuse ja tervisliku elukeskkonna hoidmist. ELF otsib positiivseid ja alternatiivseid lahendusi inimtegevuse ja looduse vahelise kooskõla leidmiseks.

ELFIST

MEIE OLULISEMAD SIHID

- ▶ Looduskaitse- olemasolevate kaitsealade kaitstuse tagamine, looduskaitse põhimõtete võimalikult lai rakendamine väljaspool kaitsealasid, kehtivate looduskaitseaduste eranditeta täitmine kogu Eesti territooriumil
- ▶ Loodusvarade kasutus - ebaseadusliku metsaraie vastu võitlemine, lageraiete lõpetamine riigimetsas; nii taastuvate kui taastumatute varade täpse arvestuse pidamine riigi poolt, taastumatute loodusvarade tarbimise lõpetamine Eesti territooriumil

- ▶ Läänemeri- koostöös teiste Läänemere riikide keskkonnanähtustega mere saastamise vähendamisele ja naftatranspordi ohutumaks muutmisele kaasa aitamine
- ▶ Keskkonnaõigus- tasuta õigusabi andmine kodanikele ja kodanike organisatsioonidele, keskkonda puudutavate õigusaktide loomisel osalemine
- ▶ Energia- põlevkivienurgia asendamine taastuvenergiaallikatega, hajaenergialahenduste toetamine,
- ▶ Toidu tootmine- kemikaalivaba toidu tootmise ja tarbimise propageerimine ja sellele riigi toetuse suurendamine,

- ▶ Maa, õhk, vesi- geneetiliselt muundatud organismide kasutuse vältimine põllumajanduses, igasuguse saastemaksude suurendamine;
- ▶ Kodanikuühiskond- kodanikeorganisatsioonidele tegeliku kaasaraäkimisõiguse tagamine riiklike otsuste langetamise juures, riigipoolse toetuse suurendamine kodanikualgatustele
- ▶ Keskkonnameedia- sõltumatu ja mitmekülgse keskkonnainfo vahendamine Eestis
- ▶ Majandus- vähese keskkonnakoormusega ja sotsiaalselt õiglase ettevõtluse toetamine, loodusressursi kasutuse maksu kehtestamine

- ▶ Tarbimine- prügi tekke vähendamine ja jäätmete taaskasutuse suurendamine

MEIE PROGRAMMID

Looduskaitse vt lk
Keskkonnaharidus vt lk
Säästev areng vt lk

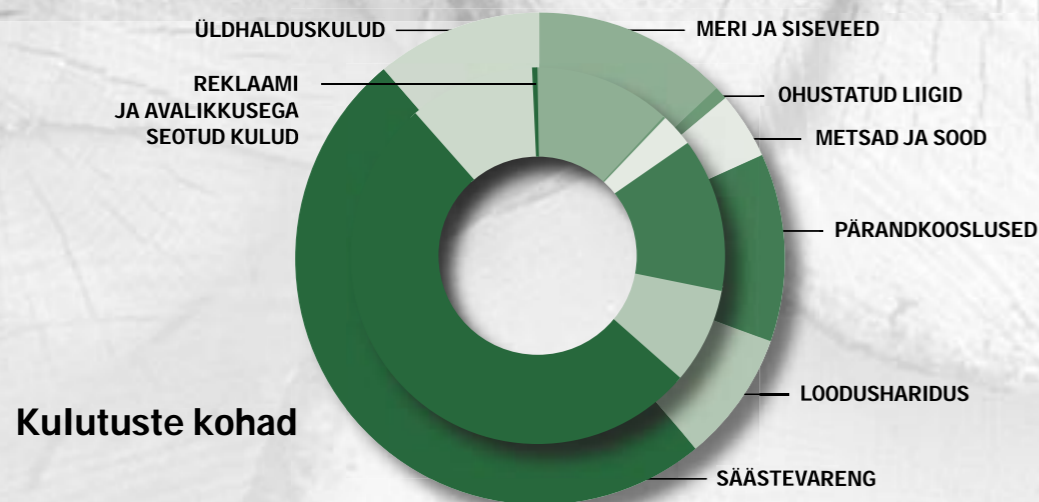
MEIE 30 AASTA EESMÄRK

Eesti riigi territooriumil kasutatakse majanduse ja muu tegevuse raames loodusressursse ainult nende taastekke võime piirides.

JUHTKIRI

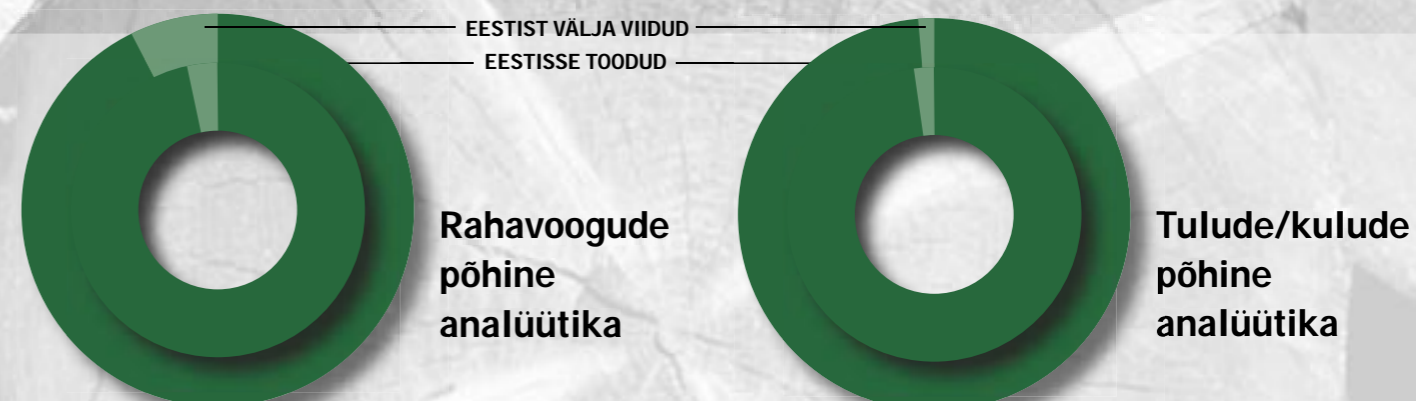
ELFI MAJANDUSARUANNE

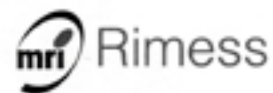
TULUDE PÄRITOLU	2002	2003
WWF	3 143 672	1 840 582
WWF Rootsi	2 308 155	1 425 218
WWF Taani	84 038	58 283
WWF Soome	721 963	332 896
WWF Läti	29 515	11 418
WWF Prantsusmaa	0	12 767
DANCEE	1 443 468	988 409
EU	1 064 701	410 623
RMOFA	0	369 214
US DIST.Officer	140 183	277 178
DEFRA	0	206 862
BTCV	208 299	185 545
KNNV		179 607
Miljeukontakt	168 687	117 050
REC	26 469	70 941
Taani Suursaatkond		44 182
Inglise Suursaatkond		34 302
NINA Nikku		17 919
Global Nature Fond	17 824	
Muudest allikatest laekumised projektidele	975 797	1 302 911
KIK	543 324	948 263
Firmaannetused/nnetused	471 330	224 349
Avatud Eesti Fond/Balti Ameerika Partnerlusprogramm	10 065	142 479
Eesti Vabariigi Välisministeerium	225 000	86 114
Fenno Ugria SA		68 479
EAS	21 417	65 163
Archimedes	10 409	3 331
Intress	8 200	6 194
Kultuuriministeerium	20 000	
Põhjamaade min. nõukogu	10 000	
Hasartmängu Maksunõukogu/Keksonnaministeerium	100 000	
Renditulu	115 958	115 958
Eraisikust toetajad	51 909	38 998
Muu müügitulud	7 489	108 201
Kokku	8 784 199	7 852 853
	8 784 199	7 852 853

BILANSS SEISUGA 31.12.2003

	31.12.2000	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2003
	EEK	EEK	EEK	EEK	EUR
AKTIVA					
Käibevara					
Raha ja pangakontod	1 104 278	378 811	1 049 973	590 146	37 717
Lühiajalised nõuded	64 517	51 910	1 246 531	1 412 880	90 299
Varud	12 164	5 580	28 946	34 891	2 230
Käibevara kokku	1 168 795	436 301	2 325 450	2 037 917	130 246
Põhivara					
Maa ja ehitised	714 178	914 178	1 064 178	1 121 178	71 656
Muu inventar	433 507	976 756	1 093 456	1 302 180	83 224
Akumuleeritud põhivara kulum	-400 980	-634 315	-932 380	-1 218 358	-77 867
Põhivara kokku	746 705	1 256 619	1 225 254	1 205 000	77 013
Aktiva kokku	1 927 664	1 692 920	3 550 704	3 242 917	207 260
PASSIVA					
Kohustused					
Lühiajalised kohustused	522 538	434 802	1 239 692	836 603	53 469
Lühiajalised eraldised projektidele	741 637	318 490	1 491 202	1 634 648	104 473
Pikaajalised kohustused	267 206	715 257	556 555	571 207	36 507
Kohustused kokku	1 531 381	1 468 549	3 287 449	3 042 458	194 448
Omakapital	396 283	224 371	263 255	200 459	12 812
Passiva kokku	1 927 664	1 692 920	3 550 704	3 242 917	207 260
TULUD	2000 (EEK)	2001 (EEK)	2002 (EEK)	2003 (EEK)	2003 (EUR)
Sihtfinantseerimise tulud	3 693 972	5 310 326	7 771 715	7 234 297	462 355
Annetused	31 794	61 179	789 298	350 361	22 392
Renditulu	149 642	115 962	115 958	115 958	7 411
Müügitulu	38 358	83 196	89 711	119 217	7 619
Pangaintressid	5 873	12 797	8 200	3 162	202
Muud tulud	22 285	163 959	17 517	33 020	2 110
Tulu laenu kustutamisest	540 000	0	0	0	0
Tulud kokku	4 481 924	5 747 419	8 792 399	7 856 015	502 090
KULUD					
Projektide kulud	3 589 434	5 264 653	8 067 619	7 269 835	464 626
Kontorikulud	130 085	97 885	156 972	136 928	8 751
Ruumide kulud	52 885	74 447	71 961	66 559	4 254
Reklaami ja avalikkusega seotud kulud	16 288	28 918	27 893	3 038	194
Auto- ja transpordikulud	48 908	26 312	37 077	70 898	4 531
Personalikulud	244 506	389 399	402 106	223 512	14 285
Amortisatsioonikulud	53 112	75 815	82 712	84 531	5 403
Kulud kokku	4 135 218	5 957 429	8 846 340	7 855 301	502 044
Tegevuse ületulu/-kulu	346 706	-210 010	-53 941	714	46

RIMESS MRI OÜ
Uus-Tatari 25 / Veerenni 13
10134 Tallinn
Tel: +372 612 0420
Fax: +372 612 0421

E-mail: rimess@rimess.ee
Internet: www.rimess.ee

Reg. nr 10384467
KMKR nr. EE10006678

Audiitori järeldusotsus Sihtasutuse Eestimaa Looduse Fond omanikele

Oleme auditeerinud Sihtasutuse Eestimaa Looduse Fond 31.12.2003.a. lõppenud majandusaasta kohta koostatud raamatupidamise aastaaruannet, mille oleme lisanud meie poolt identifitseerituna. Raamatupidamise aastaaruande koostamine on ettevõtte juhtkonna kohustus. Meie ülesanne on anda auditi tulemustele tuginedes omapoolne hinnang raamatupidamise aastaaruande kohta.

Sooritasime auditi kooskõlas Eesti Vabariigi audiitoritegevuse eeskirjadega. Nimetatud eeskirjad nõuavad, et audit planeeritaks ja sooritataks viisil, mis võimaldab piisava kindlustundega otsustada, et raamatupidamise aastaaruanne ei sisalda olulisi vigu ja ebatäpsusi. Auditi käigus oleme väljavõtteliselt kontrollinud tõendusmaterjale, millel põhinevad raamatupidamise aastaaruandes esitatud näitajad. Meie audit hõlmas ka raamatupidamise aastaaruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtete ja juhtkonnapoolsete raamatupidamislike hinnangute kriitilist analüüsi ning seisukohavõttu raamatupidamise aastaaruande esituslaadi suhtes tervikuna. Arvame, et meie audit annab piisava aluse arvamus avaldamiseks raamatupidamise aastaaruande kohta.

Oleme seisukohal, et Eesti Vabariigi raamatupidamise seadusest lähtuvalt koostatud raamatupidamise aastaaruanne, mis näitab seisuga 31.12.2003.a. bilansi mahuks 3.242.917 krooni ja finantstulemuseks 714 krooni jooksva aasta tulemit kajastab õigesti ja õiglaselt Sihtasutuse Eestimaa Looduse Fond majandusaasta tegevuse tulemust ja rahavoogusid seisuga 31.12.2003.a.

Tallinnas, 03.mai 2004.a.

Mati Nõmmiste
Vannutatud audiitor

Eve Leppik
Vannutatud audiitor

A member of
Moore Rowland International
an association of independent
accounting firms throughout the world.

Võu kontor:
Jõu 22a
66608 Võu
Tel/fax: +372 78 21 626

- ▶ Jämejala pargi kaitsjate kohtuvõit Riigikohtus, tegu oli esimese Riigikohtusse jõudnud ja seal kohtuvõidu saanud kohtuasjaga. Kaebajaks Eesti Looduskaitse Selts ja 4 kohalikku elanikku
- ▶ Keskkonnateemade kajastuse märkimisväärne kasv massimeedias viimastel aastatel
- ▶ Older Grupp esitas taotluse GM maisi lubamiseks Eestisse, kuid tänu 14 kodanikuühenduse pöördumisele ja keskkonnaministeeriumi soovitusel loobus firma hiljem oma taotlusest
- ▶ Kohalike kodanikeühenduste tekke ja aktiivsuse kasv loodust ohustavate ettevõtmiste peatamiseks
- ▶ Lõpuks saavad Eesti tarbijad valida mitmeid loodussõbralikke teenuseid- mahetoit Ökosahvrst, tuulest ja veest tehtud elekter Rohelise Energia kaubamärgi all, loodussõbralikule paberile looduslike värvidega tehtud Roheline Trükis firmalt Triip
- ▶ Keskkonnaorganisatsioonide ühistegevuse suurenemine metsakaitse tõhustamise, geneetiliselt muundatud organismide keelustamise ja mahepõllumajanduse edendamise valdkonnas
- ▶ Kundasse tselluloositehast rajavad Norra investorid nõustusi kohtuvälises kokkuleppes ELFi nõudmistega sertifitseerida 3 a jooksul 50% oma toodangust FSC standardile vastavalt, kontrollida puidu seaduslikku

päritolu, tihendada oluliselt keskkonnaseisundi seiret rajatava tehase piirkonnas

- ▶ Firmade suurenev huvi looduskaitse toetamise vastu- Elion, Tele 2, Ragn Sells, Eesti Energia, HEX jt on toetanud mitmeid ELFi ettevõtmisi
- ▶ Eesti riigimetsa majandatakse vastavalt rahvusvahelisele keskkonnastandardile FSC
- ▶ Loodus- ja talgureiside populaarsuse kasv- firmad, riigiasutused ja paljud inimesed käivad üha tihedamini loodusreisidel ja matkadel, mis annab lootust, et need inimesed hakkavad üha hoolivamalt suhtuma loodusesse
- ▶ Loodussõpradest on saanud arvestatav jõud ühiskonnas
- ▶ Koostöö ministeeriumitega paranenud - ELF on teinud viimastel aastatel sisukat koostööd Siseministeeriumiga suurulukite seire alal, Kaitseministeeriumiga ministeeriumi valitsemisala keskkonnakava väljatöötamiseks, Põllumajandusministeeriumiga pärandkoosluste hooldamiseks, Teede- ja sideministeeriumiga väikesaarte parema kaitse korraldamiseks, Keskkonnaministeeriumiga geneetiliste ressurside seaduse väljatöötamiseks, Välisministeeriumiga Koola-saami projekti elluviimisel.

PLUSS JA MIINUS ↗

ehk positiivsed ja negatiivsed muutused
Eesti ühiskonnas ja ELFi tegevusvaldkondades

- ▶ Riigi poolt kodanike ühenduste kaasamine riiklike otsuste langetamisesse toimub väga vaevaliselt, kodanikeühenduste võimalused taodelda ja saada toetust oma tegevusele on viimastel aastatel pigem vähenenud
- ▶ Keskkonnaministeerium peab kodanike kohtuspeõrdumist oma õiguste kaitseks radikaalseks tegevuseks, kuigi kohtul on määrav roll demokraatliku ühiskonna ülesehitamisel
- ▶ KIKi segased rahaasjad- Eesti suurim keskkonnaprojekte rahastava asutuse tegevus on ELFi hinnangul läbipaistmatu ja otsused poliitiliselt kallutatud. KIKi nõukogus ei ole ühtegi kodanikuühenduse esindajat. Kõik nõukogu liikmed on riigaametnikud vaatamata keskkonnaühenduste korduvale soovile saada oma esindaja nõukokku. Vastandina võib tuua näite Kultuurkapitalist, kus nõukogus on valdavalt mitteriigiametnikud.
- ▶ Keskkonnaministeerium pole suutnud viimase viie aasta jooksul luua metsaregistrat vaatamata sellele, et selle tegemisse on aastate jooksul investeeritud mitu miljonit krooni KIKi ehk maksumaksja raha.

Ilma metsaregistrat on aga praktiliselt võimatu illegaalseid raieid kontrolli alla saada.

- ▶ RMK näitab jätkuvalt üles soovimatust uurida aktiivselt metsa mittepuidulisi kasutusvõimalusi, samal ajal soovib hakata valitsema kõiki Eesti looduskaitsealasid.
- ▶ Jant looduskaitsealade haldamise ümber
- ▶ Ebaseaduslikud raied ei näita olulisi märke vähenemise suunas. Kuusikutes toimub väga suur üleraie võrreldes juurdekasvuga. Eesti Rohelise Liikumise hinnangul on ligi 50% Eestis tehtavatest raietes ühel või teisel moel ebaseaduslikud, millest moodustavad suurema osa maksupettused
- ▶ Eesti Energia investeerib 4 miljardit põlevkivikateldesse ja haub plaani investeerida maksumaksja raha tuumaenergiasse, samal ajal kui nende investeeringud taastuenergiasse on kaduvväikesed. Eesti on tänu põlevkivienergeetikale ühe elaniku kohta suurim CO2 õhkupaiskaja Euroopas.

Soomaa Rahvuspark

ELFI looduskaitse eksperdid osalesid 199... aastal aktiivselt Soomaa Rahvuspargi loomisel. Loodud rahvuspargi eesmärgiks on suurte rabamassiivide ja jõeluhtade kaitse. Tänapäevaks on Soomaa saanud populaarne loodusturistide sihtkoht.

Karula Rahvuspark

ELFi looduskaitse eksperdid osalesid Karula Rahvuspargi loomisel 199... aastal. Rahvuspark on loodud Lõuna-Eesti maaliliste ja vahelduvate pinnavormide ning sealse külamiljöo kaitseks ja tutvustamiseks.

Alam-Pedja Looduskaitseala

Pärast nõukogude võimu kadumist aitas ELF võtta kaitse alla endist sõjalennukite pommituspolügooni ja Eesti kõige suuremat puutumatumat ala Pedja, Põltsamaa ja Suur-Emajõe piirneval alal. Looduskaitseala suurus on 250km².

Looduskaitseühing Kotkas

Alates ELFi loomisest on meie heaks partneriks olnud looduskaitseühing Kotkas, kelle põhitegevuseks on kotkaste ja Must-Toonekure uurimine ja kaitse Eestis. Ühtlasi on Kotkas Alam-Pedja Looduskaitseala valitseja.

Pärandkoosluste Kaitse Ühing

199... kasvas ELFi puisniitude projektist välja Pärandkoosluste Kaitse Ühing, mis tegeleb täna aktiivselt puisniitude ja teiste pärandkoosluste inventeerimise ja taastamisega.

Eesti Keskkonna- ühenduste Koda

Eesti keskkonnaühendusi koondav organisatsioon, mille raames toimub riigi keskkonnapoliitikat mõjutava ühistegevuse koordineerimine.

Keri Selts

Seoses majakate automatiseerimisega kadus 2003. aastal väikeselt Keri saarelt majakavaht, kes sellel üksikul looduskauhil saarel silma peal hoiaks. ELFi eestvõtmisel ja Veeteede Ameti toetusel loodi saare kasutuse ja korrastamise korraldamiseks mittetulundusühing Keri Selts, mille asutajateks on mitmed eraisikud ja mittetulundusühingud. Saare vanas piirivalvekordonis on plaanis tulevikus majutada loodusreisile tulevaid koolilapsi ja loodushuvilisi.

ELFI PUU

ELF on oma 13 tegevusaasta jooksul aidanud ellu kutsuda või pannud öla alla mitemetle ettevõtmistele, millel on olnud ja on loodetavasti edaspidigi oluline roll Eesti looduskaitse edendamisel.

Taaskasutuskeskus

Helsingi linna taaskasutuskeskuse eeskujul ja toetusel loiid ELF, Heateo Sihtasutus ja Caritas Eesti Tallinnasse ühiselt Taaskasutuskeskuse. Keskus kogub inimestelt ja firmadelt kokku kasutatud mööblit ja muid esemeid, parandab neid ning müüb odavalt edasi abivajajatele.

Pokumaa

Pokumaa sihtasutus on Edgar Valteri, kohalike valdade, Eesti Posti, Eesti Vabariigi ja ELFi poolt loodud selleks, et rajada Kanepi ja Urvaste valla piiril olevale 50ha suurusele maale lastele Pokuraamatu ainetel loodusarmastust propageeriv muinasjutumaa. www.pokumaa.ee

Tartu Kekkonahariduskeskus

Tartu Keskkonahariduskeskus on Tartu noorte ja täiskasvanute keskkonahariduse edendamiseks loodud sihtasutus. Sihtasutuse loiid ühiselt Tartu linn, Tartu ettevõtted ja mitmed rohelised organisatsioonid.

NEPCon Eesti

1999. aastal aitas ELF Tartusse luua Taani keskkonnaorganisatsiooni NEPCon tütar Eestis. NEPCon Eesti kontor sertifitseerib keskkonnasõbralikult majandatud metsi FSC sertifikaadiga Taanis, Rootsis, Eestis, Lätis, Leedus, Venemaal, Rumeenias ja mujal.

Aasta loodusfoto konkurss

Jakob von Uexküllli keskuse ja Eestimaa Looduse Fondi poolt 1995 algatatud Aasta loodusfoto konkurss on kasvanud täna ülipopulaarseks ürituseks millest võtab osa ligi pooltuhat fotograafi. Ürituse peakorraldajaks on praegu Looduskiri.

Arengu- koostöö ümarlaud

Eestis arenguabi andvate organisatsioonide poolt moodustatud nõuandev kogu.

Matsalu loodus- filmi festival

2003. aastal panid Matsalu looduskaitseala, Lihula Vallavalitsus ja Eestimaa Looduse Fond aluse Matsalu rahvusvahelisele filmifestivalile, mis hakkab toimuma iga aasta augustis Matsalus.

Pärandkooslused

Pärandkooslused on inimese ja looduse koostöös sündinud maastikud, mis on tasakaalukas kasutuse olnud ja seeläbi püsinud sajandeid. Ranna- ja luhaniiude sünniaega ei mäleta keegi, kümned inimpõlvad on neid loodusega kõrvuti loonud ja kasutanud. Heina- ja karjamaadeks mõeldud puude, põõsaste ja kraavidega liigendatud maastikud sobisid imehästi ka mitmetele muidu metsikusse loodusesse kuulunud lindudele, loomadele, putukatele ja taimedele – Läänemaa puisniiude taimkatte lööb liigirikkuse rahvusvahelisi rekordeid ja rannaniitude mageveelompides koevad haruldased kõred. Inimese huvi kadumine vanaisade moodi maakasutuse vastu viimastel aastakümnetel on paljud pärandkooslused andnud tagasi üksnes looduse hooldada.

Selle tulemuseks on kadumas mitmed aastasadu inimesega edukalt kõrvu hakkama saanud eluvormid ja liigid ja niidud on tihti ainsad paigad kogu maailmas kus need ohustatud olesed veel tänaseni säilinud on.

Kunagistest ELFi niiduprojektidest sai tuule tiibadesse tubli Pärandkoosluste Kaitse Ühing ja tänastes töödes on pool-looduslike elupaikade hoidmine ja taastamine olulisel kohal ka meie projektides. Kus kohalike jaks pealekasvavast põõsastikest enam üle ei käi on abis ELFi talgulised, pal-kame abilisi rannaniitude hoolduseks koduloomade seast ja püüame edendada tavapäraste elutegevuste jätkumiseks rannikutel ja saartel.

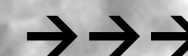
Ohustatud liigid

Ohustatuks peetakse sellist eluvormi või liiki, kes on loodusest kadumas eelkõige inimese tegevuse tagajärjel. Tegevuse mõju võib olla otsene ohustades elustikku läbi kütümise või kaadamise – või ka kaudne – läbi keskkonna muutmise elukõlmatuks.

Põhjuseid, miks inimese lähedus teiste liikide elu raskeks või võimatuks teeb on palju, kuid olulisim nendest on kindlasti elupaikade muutumine inimese tegevuse või tegevuse tagajärjel. Nii kahjustab metsade raadamine põldudeks metsaelanike huvi kuid samas näiteks on mitmetele liikidele ka sajanditepikkuste tavade soikumine ja tekkinud pärandkoosluste – niitude – täiskasvamine. Võsa ja puude langedamine teeb raskeks lendoravate elu ja teisel kaovad niitude võsastumisel ja metsistumisel käpalised ja mitmed linnuliigid. Keskkonnareostus on põhjustanud raskusi hüljeste ja mitmete lindude paljunemisel, pikaealiste loomade tervis ja

sellest tulenev eluõnn kannatab tugevalt. Ohustatuks võib mõne muidu tavalise liigi muuta ka madal arvukus ja isendite üksteisest eraldumine inimese poolt loodud tõkete poolt – olgu need siis tarad, teed või lageraielangid. Valesse kohta ehitatud sild või sadam võib sundida kohalikke elanikke lah-kuma paikadesse, kus nad oma aastatuhandete jooksul välja kujunenud elutavadega hakkama ei saa. Karjaliste loomade puhul on oluline karjas peituv vägi ja nii võib juhtuda, et nõrgaks kütitud hundikarjad ei ela enam hundi vaid armetut metskoera elu. Tihti ei ole üks ja ainuke ohustaja üldse määratav vaid mõjuvad mitmed tegurid koos. Looduskaitse edukaks teostuseks on vaja tunda keerulist liikide- ja keskkonna koostoimimise viisi ning pidevalt jälgida ümbritseva elustiku käekäiku. ELF on aastate jooksul tegelenud paljude ohustatud taime- ja loomaliikide liikide olukorra selgitamisega et vajadusel osata päästa, mis päästa annab.

ELFI TEGEVUSARUANNE

MAA, METS, MERI...

Meri ja mageveed

Meri tundub küll piiritu ja põhjatu, veehulk tundub tas lõputu. Ometi on ilmne, et inimeste mõtlematu tegutsemine on maailmamere elustikku mõjutanud, mitmed väiksemad mered on pöördumatult rikutud. Eesti randa loksuv Läänemeri arvatakse täna olevat maailma kõige saastunum meri, kuna veevahetus ookeaniga on väga aeglane – meretäie vee täielikuks väljavahetamiseks kuluvat kolmkümmend aastat. Läänemere valgalal elab kümneid miljoneid inimesi, kes isegi sadade kilomeetrite kauguselt võivad mere tervist mõjutada. Suuremateks probleemideks Läänemere jaoks ongi põllumajanduse väetiste jõudmine vihmaveega jõgede kaudu merre, kus rammu saanud vetikad vohama hakkavad ja vee-elustiku tasakaalu ära rikuvad. Vihmaveed toovad linnadest ja teedelt merre ka mürgkemikaale, mis looduses raskesti lagunevatena hakkavad kuhjuma taimede ja loomade kudedes. Toiduahelat pidi väiksest selgrootust kala kaudu kiskjatesse jõudes on mürgikogused juba piisavalt suured,

et hüljeste ja lindude tervisele laastavalt mõjuda. Nii võib kalade käekäik Kihnu rannal mõjutatud saada lauda tagant Karula kuplitel või on Väinamere viigerhüljeste pojad väetid Raplamaa tööstusõlised tilgutava vanarauahunniku tõttu. Kuna kõik elusorganismid pärinevad merest on puhas vesi eluliselt vajalik kõigile tänapäevastelegi olestele, paljudele ohustatud liikidele on vesi ka elupaigaks. ELF on püüdnud läbi aastate välja selgitada Läänemeres elavate hüljeste ja jõgedes elavate ebapärlikarpide tänast seis, koostööpartnerite kaudu on kaasatud kallastel ja randades toimuva vaatlustesse koolilapsed üle Eesti. Merega seotud probleemid ei tunne riikide piire ja nii on mitmed tänased ja tulevased ELFi ettevõtmised suunatud koostöösse teiste maade ja valitsejatega, toetame pingutusi suurte mereõnnetuste ärahoidmiseks, reostuskoormuse vähendamiseks, varade säästlikuks kasutamiseks ja täna looduses toimuva paremaks mõistmiseks.

Metsad ja sood

Metsad ja sood on Eesti maismaalooduse väärikaim osa, mida vaatamata inimese tegevuse mõju laienemisele viimastel sajanditel on kohati alles päris puutumatusena.

Põlismetsade leidmiseks, kaardistamiseks ja olukorra hindamiseks korraldas ELF aastatel 1993 –1996 ulatusliku uuringu. Selle suure töö tulemused jõudsid kõrge kaitseväärtusega metsade nimestikuna valitsejateni ja paljudel juhtudel jõudis teave ka metsakorralduse poolse tunnustuseni. Täna on neil aastatel leitud ja hinnatud loodusväärtuslike põlismetsade saatus kujunenud küllaltki erinevaks – osa võetud kindla kaitse alla, osa ootavad oma saatust keskkonnaministeeriumile tehtud kaitsettepanekutes ja Natura 2000 eelvalikualadel. Parimad lootused põlismetsade püsijäämise tagamisel on neis paikades, kus ELF valmistas ette kaitsealade uued kaitse-eeskirjad ja paljud väärtuslikud metsad õnnestus sedasi raiest säästa.

Põlismets kasvab mitu inimpõlve, selle pärast peame juba täna targalt kasutama ja säilitama olemasolevaid loodusemetsi – riiklikus metsanduse arengukavas esitatud püüd 90 000 hektari põlismetsa ja 300 000 hektari kaitsemetsa poole võib muidu jääda tulevate sajandite unistuseks.

Soode loodusväärtuse hinnang toimus põhiliselt 1997. a. Maailmapanga märgalaprojekti raames kuid väikesemas mahus on ELF seda jätkanud ka 1999-2003 muude tööde käigus või siis vabatahtliku ettevõtmisena. 1997.a. projekti tulemusena valmisid soode trükis ja riigiasutustega jagatud andmebaas mida ELF on sellest ajast jooksvalt täiendanud. Koostöös keskkonnateenistuste ja –ministeeriumiga on valminud soode nimistu, kus majandustegevus talutav ja vaatamata asjaolule, et seadus seda nimestikku veel kinnitama pole jõudnud on nendest soovitud seni mõne erandiga ilusti kinni peetud.

Suuremad Eesti sood on kaitsealade koosseisus või kaitsemeetmete rakenduse ootel, kuid palju on veel väiksemaid sood ja rabatükke mis kindlasti endas haruldasi liike väärtuslike elupaiku hoiavad.

Põlismetsad, rabad ja sood on mitmete ohustatud liikide elupaigaks. Parim, mida me saame kotkaste, lendoravate, haruldaste taimede seente ja samblike kaitseks teha on säilitada looduses alad, kus nad saavad segamatult oma elutähtsaid toimetusi toimetada ja kus on piisavalt ruumi nende nii tänastele kui ka tulevastele põlvedele.

Mets

Kõrge bioloogilise, kultuurilise ja majandusliku väärtusega metsad on Balti riikides kiiresti kadumas. Paljud metsas kohastunud liigid tõenäoliselt kaovad, kui rangelt kaitstavate metsade hulka ei suurendata ning tulundusmetsade majandamine ei muutu loodusõbralikumaks. Intensiivne metsakasutus kutsub esile järskede muutusi. Mets, mis saab looduslikult areneda ja vananeda, kujuneb väga mitmekesiseks. Vanad puud loovad elupaiga arvukatele putukatele, taimedele ja loomadele. Paljud looduslike metsade spetsialiseerunud liigid ei talu kaasaegseid metsandusmeetodeid, met-

sas luuakse ühtlase vanuse ja ühe või kahe liigiga puistud. 2001.-2003. aastal osales ELF Eesti, Läti, Leedu väärtuslike metsade uurimise ja kaardistamise projektis, mille tulemusena loodi GIS andmebaas, mis on aluseks edasisele metsade kaitse planeerimisele. FSC grupisertifitseerimise projekti käigus avaldas Rakvere Metsaühistu soovi oma metsad FSC loodushoiu reeglite järgi sertifitseerida, see saab eeldatavasti teoks 2004. aastal.

Rahastajad: Soome ja Rootsi WWF

LIFE -poollooduslike koosluste taastamine

Koostöös Soome WWFiga taastas ELF Viidumäel ja Tagamõisas 8,3 ha puisniite, milles osalesid looduskaitjad Soomest ja Rootsist. ELF korraldas nende hooldamist 2001-2003. Ühtlasi käisid projekti raames eesti looduskaitjad abiks Rootsisis soomes sealsete puisnitute taastamisel. Taastatud puisnitute hooldamist Saaremaal jätkatakse riiklike toetustega. Kohalikule talunikule Leonhard Merile osteti projekti rahadega väiketraktor ja niiduk puisnitute hooldamiseks. Rahaliselt toetas Euroopa Liidu LIFE programm läbi Soome WWFi.

LOODUSKAITSE PROGRAMM

Hülged

Hülged on olnud mereäärsetele inimestele toeks aastatuhandeid, nende loomade olulisus on ära märgitud nii kaubanduses kui kultuuris. Tänapäevaks on väärtushinnangute muutus kaasa toonud ka suhete jähnenemise ning endine austus on asendunud suuresti ükskõiksuse või kohati suisa vihkamisega. Merelooduse tippkiskjana on hülged otseselt mõjutatavad kalandusest ja keskkonnareostuse koormustest.

XX sajandil on Läänemere hüljeste arvukus vähenenud rohkem kui viiskümmend korda ja täna tundub paljudele ekslikult, et need loomad on hävingust päästetud. ELFi hülgetööde kolmteist aastat on näidanud, et hallhüljeste arv meie rannikul kasvab väga aeglaselt, loomi nõogivad jäävad talved, pahatahtlikud inimesed ja kalapüümisel.

Eesti hallhülged on osa Läänemere suurest hallhüljeste rahvast kes siin kandis ka enamuses poegimas käib. Nii on

meie hülgeid ajuti Rootsisis ja Taani hülgeid ajuti meie rannas ujumas.

Viigerhüljes on väikeste rühmadena püsima jäänud veel Soome lahe sopis ja Väinameres, 2003. aasta loendus näitas, et arvukuse langus ületab kümnendikku aastas. Mis meie hülgeid vaevab, et ole täna veel täpselt teada, sest vähearvuka looma tervise uuringud on väga vaevatud ja täit teadmist kalanduse mõjust keskkonnale raske uurida. Meie randades elavad mõned sajad viigrid on omaette väikesed rahvakillud, keda kadumise korral mitte kusagilt mujalt siia asemele tuua või meelitada ei ole. Nende tulevikule on ohuks või tagatiseks meie tarkus suunata merekaitse ja kasutusega seotud tegevusi. Vastutus nende loomade ees on rahvusvaheline ja Eesti on Läänemere ruumis võimas hülgeriik – ELFi projektide tulemusi kasutatakse kodumaal ja kogu maailmas.

Nahkhiired

Nahkhiireprojekti eesmärk on kaasa aidata nahkhiirte ja nende elupaikade kaitsele. ELF teostas 2003. aastal Tiigilendlasele oluliste alade inventuur Eestis ja uuris Röpina pargi nahkhiirte elupaika. Samuti anti eksperthinnang ja soovitus nahkhiirte inventuuri tulemusena Haanja looduspargis. Vaadati üle ka Nahkhiirte kaitsekorralduskava ja täiendati seda.

Tuleviku olulisemaks eesmärgiks on Nahkhiirtele väärtuslike mõisaparkide väljaselgitamine Eestis. Tööd Piusa koobastes: tähtsa läbipääsu kindlustamine koopa nr. 1 taga-

ossa. Rahastajad: KIK, Keskkonnaministeerium.

Abistajad: Raul Aalde, Helve Eesmaa, Sigrid Hade, Ivar Jüssi, Marko Kukkk, Reet Lepikov, Tiit Lippus, Alex Lotman, Kaja Lotman, Matti Masing, Tõnis Muru, Tiia Möller, Aita Neemre, Ivar Ojaste, Merike Palginõmm, Valdeko Palginõmm, Linda Poots, Tiit Randra, Hille Ring, Aulis Saarnits, Jüri-Ott Salm, Yrjö Siivonen, Uno Treier, Väino Valge, Terhi Wermundsen, jt.

Karula LIFE

ELF osaleb partnerina Karula Rahvuspargi projektis "Natura 2000 biotoopide alalhoidmine Karula rahvuspargis", mida finantseerib Euroopa Liidu LIFE-Nature programm. Projekt algas 2002. aastal ja kestab 2004. aasta lõpuni. LIFE projekti eesmärkideks on rukkiräätu ja väike-konnakotka toitumis- ja pesitsemisalade soodsa seisundi säilitamine, poollooduslike avatud maastike säilitamine kokku 350 hektaril. Samuti on eesmärkideks kohalikele elanikele alternatiivsete sissetulekute pakkumine ning turismi suunamine ja elavdamine.

Natura 2000 Varinimekirja

Koostöös Maailma Looduse Fondiga (WWF) (teevad enamus Euroopa Liiduga liitunud maid Natura 2000 loodushoiualade kohta oma nimekirja ehk varinimestikku).

Keskonnaorganisatsioonide poolt koostatuid varinimestikke saab Euroopa Komisjon võrrelda valitsuste poolt esitatud ametliku Natura alade nimekirja ja kaardimaterjalidega ning kasutada neid vajadusel alternatiivse teadusliku allikana valitsusega läbirääkimistel, kui Natura elupaiku ei ole piisavalt tõhusalt kaitse alla võetud.

Eesti Natura alade varinimestiku moodustamiseks tehakse koostööd Eesti Ornitoloogiaühingu, Pärandkoosluste Kaitse Ühingu ja Eesti Loodushoiukeskusega, Keskkonnaorganisatsioonide Natura alade nimestik valmib 2004 aasta jooksul. Lõplikult kinnitatakse Natura alade nimekirjad alles tõenäoliselt 2006. aastal

Projekti on toetanud WWF-Austria

Matsalu fimifestival

2.-5. oktoobrini 2003 toimus esimene Matsalu rahvusvaheline loodus- ja maaelufilmide festival Roheline Värav Lihula Vallavalitsuse, Matsalu Looduskaitseala ja Eestimaa Looduse Fondi koostöös. Festivali eesmärk on propageerida looduslähedast ja säästvat elulaadi. Matsalu looduskaitsealal toimuv festival oli ja saab ka edaspidi olema kohtumispai-gaks Ida ja Lääne filmitegijatele, kes tegelevad loodusega, inimesega looduses, põlisrahvaste elu ja pärimuskultuuri-dega.

2003-1 aastal oli põhiprogrammis 23 filmi. Zürii andis peapreemia Tom Arnbomi (Rootsi, Uus-Meremaa) filmile "Siberi ellujääjad", esimese auhinna Liivo Niglase filmile "Brigaad", teise auhinna soomlaste filmile "Tuhat pilti lend-oravast" (rež. Harri Paavola) ning venelaste filmile "Lume-lamba maa" (rež. Vassili Sarana).

Toimus loodusfotopäev, mille jooksul Soome loodusfo-to tuntuimad mehed - Hannu Hautala ja Lassi Rautianien - tutvustasid nii uut fototehnikat kui loodusfotode tegemise kunsti. Järgnes elav arutelu loodusfoto teemadel. Loodus-fotopäeval osales enamik Eesti tuntud loodusfotograafe ja väga palju fotohuvilisi - nii, et Penijõe mõisa saal jäi kitsaks. Lihula kultuurimajas ja Penijõe mõisas olid üleval mitmete Eesti ja Soome loodusfotograafide põnevad näitused.

Festivalil toimusid Marani loodusfilmi ja Hannu Hautala loodusfoto töötoad, filmiretrospektiivid, mõttetalgud, eks-kursioonid Matsalu linnupaikadesse Festivali ajal olid üle-val näitused ka Eesti ja Soome tuntumate loodusfotograafi-de loomingust. Festivali heale õnnestumisele aitasid kaasa ELFi toetajatest vabatahtlikud Ivi Kääramees, Pille Peensoo ja Sanna Hämäläinen.

LOODUSHARIDUS

ELFi eesmärgiks selle programmi raames on inimeste lähemale viimine looduse-le erinevate huvitavate tegevuste kaudu. Tõeline looduse tundmine ja armastamine saab alguse looduses viibimisest. Pea-me oluliseks ka mitmekülgse ja põjaliku kesk-konnainfo pakkumist meedia vahendusel.

Rattaretked

ELF alustas Eesti metsade olukorda tutvustavate rat-tamatkade seeriaga 2000 a. sügisel 2003. a. toimusid rattaretked Põlva- ja Tartumaale. Matkade käigus uuriti, mida mets inimesele peale puidu veel pakub - marju, ravimtaimi, samblavärve, tõrva, laaste, vihtu, luudasid, vaikust, puhkevõimalusi - kuid tugev vihmasadu takistas kõikidesse sihtkohtadesse jõud-mast.

Aastal 2004 toimuvad matkad Jõgevamaale ja Ida-Virumaale. Optimaalne osavõtjate arv on kuni 125 inimest. Rattaretkede raames tehakse alati ka looduskaitsealisi talgutöid.

Rahastajad, abistajad: Oma toetust ja kaasabi mat-kade läbiviimisel oleme saanud Riigimetsa Majanda-mise Keskuselt, Edelaraudteelt, WWFilt, Regiolt, SA Tartumaa Turism, ja KIKilt. Sisulise poole pealt on kohapeal abiks olnud erinevate kaitsealade, keskkon-nateenistuste, RMK esindajad, maaomanikud ja hu-vigruppide esindajad.

Loodusvaatluste projekt / Reet Kristjan

Loodusvaatluste projektile oli 2003 aasta järjekorras kolme-teistkümmes. Toimusid traditsioonilised vaatlused rannikul, järve- ja jõeääres ning metsas, seda nii kevadel kui sügisel. Vaatluslehed saatsid ära 42 kooli ja osalejaid oli ca 1600 õpi-last, seega on osalejate arv sama, mis paaril viimasel aastal. Osalejaiks olid 1- 12 klassi õpilased, ehkki sihtgrupiks on põhikooli vanema astme õpilased.

Toimus kolm kursust õpetajatele, kus osales 75 õpetajat.

Värskenduseks on valminud vaatluslehed pargiuuringu-teks ja ühe konkreetse puu vaatlemiseks ning juhendmater-jal õpetajale. Esialgne huvi on olnud suur, sest metsamineku võimalused on linnakoolide õpilastel kasinad võrreldes par-gikülastusega. Viimane võib heal juhul mahtuda ka kooli-tunni raamesse.

Hariduses on mistahes tegevuse mõju või tulemus näha alles aastate pärast. Pärnumaa 6-klassilise koolitüdrukku Aino- Silvia, kes on osalenud looduvaatluste projektis alates 1. klassist mõte: "Järgmisel aastal uutesse koolidesse minnes ei tehta enam loodusvaatlusi, kuid mälestus ja elamused jää-vad alatiseks meelde."

Roheline Värav

Rohelise Värava uudisteagentuur www.greengate.ee alus-tas tegevust 1999. aastal. Nelja aasta jooksul on lisandunud kord nädalas eestrisse minevad raadiosaated Kuku Raadios ja Raadio4-s (vene keeles) ja Rohelise Värava trükiväljaanne-8 lk, ilmub kord kuus Maalehe vahel, tiraaz ligi 44000 ek-semplari. Rohelise Värava paberväljaandes on lisaks uudis-tele, arvamus- ja väliskülgedele ka teemaatilised küljed nagu säästlik elu, mets ning energia.

Viimastel aastatel on Roheline Värav teinud oma aren-gus olulise hüppe, mis kulmineerus 2004.aasta märtsis, mil rakendus tööle uudisteportaali www.greengate.ee uus vee-biversioon. 2004. aasta mais külastas Rohelise värava in-ternetikeskkonda üle 600 inimese päevas ja see arv kasvab

pidevalt. Kasvanud on hüppeliselt ka uudisteportaali kasu-tamine teiste Eesti väljaannete poolt. Rohelise Värava uudi-seid vahendavad Eesti Päevaleht, Äripäev, Loodus ja paljud maakonnalehed.

Tuleviku eesmärgiks on reporterite kaasamine igast maakonnast. Muutused on plaanis ka Rohelise Värava pa-berväljaandes. Alates 2004. aasta märtsist saab Rohelist Vä-ravat tellida ka eraldi.

Rohelise Värava toetajate hulka kuuluvad hetkel RMK, Ragn Sells, Eesti Energia. Eesti Post võimaldas tavahinnast pisut soodsamat tellimusteenust. Samuti on meid omamoo-di abistanud mitmed väikefirmad, kes on ostnud Rohelise Värava veergudel reklaami.

Talgureisid

Talgureisidel saavad inimesed läbi looduskaitseliste tööde d aimu looduskaitse igapäevaste ja vajalike tööde sisust. Sel-lele lisanduvad vaatlusretked loodusesse. Talgutest võtavad enamasti osa kaitseala töötajad, kellega suheldes leiavad se-letust ka looduskaitse päevaprobleemid.

Talgutesse on kaasatud ka kohapeal elavad talunikud ja teised elanikud.

ELF alustas talgu- ja loodusreiside korraldamist 1998. aastal ühe avalikkusele suunatud projektina. Alates 2000. aastast on korraldatud ka rattamatku.

2003. a. toimus 24 talgureisi, osavõtjate arv oli 756 ja tal-gutöid on tehti kokku ~3375.5 inimtöötundi. Organiseeriti 4 loodusreisi välismaistele partnerorganisatsioonidele Hol-landist ja Soomest, mille tulust toetati ka talgureiside läbi-viimist.

2002. a. talguüritustes (septembrini 2002 kokku 16-s sihtkohas) osales kokku 270 inimest, inimtöötundides tehti tööd ligikaudu 2000 tundi.

2004. aastal on plaanitud talgureiside läbiviimine: 25-30 talgureisi ja jätkuv töö vähemalt 20 looduskaitsealal üle Ees-ti. <http://reisid.elfond.ee/>

Rahastas: KIK, osalustasud.

Koostööpartnerid aastal 2003:

Pärandkoosluste Kaitse Ühing (PKÜ), Matsalu LKA Nigula LKA, Laidevahe LKA, MTÜ Laidevahe Loodus, Karula RP, Soomaa RP, Lahemaa RP, Hiiumaa Kaitsealade Administrat-sioon, Otepää Looduspark, Eesti Hobuse Kaitse Ühing, British Trust for Conservation Volunteers (BTCV), Eesti Rahva Muu-seum, Kiideva küla klubi, Hobulaiu maaomanikud, Viruna turismitalu, Soomaa.com, Keri Selts, Eesti Meestelaulu Selts, MTÜ Maremark, Valjala vald, Läänemaa, Saaremaa, Pär-numaa, Tartumaa ja Viljandimaa Keskkonnateenistused, Keskkonnaministeerium Looduskaitse osak., Veeteede Amet, WWF-Finland, Nõmme Noortemaja jt.

Keskkonnaaruandlus

Keskkonnaaruandlus hakkab tasapisi kanda kinnitama nii välismaal kui Eestis. Projekti raames viidi läbi koolitused ja seminarid kooliõpilastega, kursus üliõpilastele, mõttevahetus valitsusväliste organisatsioonide seas, kirjutati keskkonnaaruandluse koostamise käsiraamat ettevõtetele ja organisatsioonidele, analüüsiti keskkonnaaruandluse integreerimise võimalust majandusarvestusse, kirjutati keskkonnaaruandluse seadus ning tehti lobby-tööd Eesti poliitikute seas keskkonnaaruandluse seadustamiseks. Samuti koostati kõigi projektis osalevate partnerite ja rahastaja keskkonnaaruandlus.

Keskkonnaaruandluse projekti eesmärk on seda teemat Eestis laiemalt tutvustada ning jagada läbi käsiraamatu ELFi kogemusi keskkonnaaruandluse koostamisel. Probleemiks on ettevõtete ja organisatsioonide vähene teadlikkus keskkonnaaruandluse olemusest, selle vajalikkusest ning võimalustest.

Koostatud keskkonnaaruanded, käsiraamat, analüüs ning keskkonnaaruandluse seadus on alus edasisele tööle. Maailmas on mitmeid riike, kus teatud ettevõtetele on keskkonnaaruandluse koostamine kohustuslik. Veelgi enam on levinud keskkonna- ja sotsiaalaruandete vabatahtlik koostamine. Antud projekti tulevikueesmärgiks on teema veelgi laialdasem tutvustamine ning keskkonnaaruandluse seadustamine Eestis. ELF on teinud keskkonnaaruanded Triibule, Elionile, Avatud Eesti Fondile, Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidule ning Junior Achievement Arengufondile.

Rahastajad: Balti-Ameerika Partnerlusprogramm (BAPP), Partnerorganisatsioonid, Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit, Junior Achievement Arengufond

Põhiseaduse muutmise kampaania

Laialdasemat vastukaja leidnud algatus oli 2003. aastal Põhiseadusele muutmissettepanekute koostamine ning nendele allkirjade kogumine. ELFi ettepanekud Põhiseaduse muutmiseks olid:

ELFi ettepanekul peab igasuguse Eesti riigi territooriumil toimuva tegevuse juures samaaegselt ning muu hulgas arvestama järgmisi tingimusi:

- ▶ kõigi kohalike liikide elukeskkonna säilimine peab olema tagatud;
- ▶ loodusvarasid tuleb kasutada nende taastekke ulatuses või sellises ulatuses, mille puhul loodusvarade kasutamise tagajärjel ei häirita looduslike protsesse (muuhulgas ka kliimaprotsesse) pöördumatul või arvatavalt pöördumatul moel;
- ▶ nii praegu kasutatavad kui eeldatavalt tulevikus kasutusse tulevad loodusvarad peavad olema riigile teada (kontrollita-

valt arvel), kaitstavad ning vajadusel kaitstud;

▶ inimese tervis ja kvaliteetne elukeskkond peavad olema tagatud seeläbi, et kõigi tervist ja keskkonda puudutavate otsuste langetamisel lähtutakse ettevaatusprintsipi, mis on rahvusvahelise keskkonnaõiguse aluspõhimõte;

Põhiseaduse muutmise algatus on 2004. aasta mais kogunud üle 1350 toetaja. Oleme tutvustanud ettepanekut Presidendi kantsleile ja kõigile parlamendierakondadele peale Reformierakonna ja Rahvaliidu, kes pole selle teema vastu suuremat huvi üles näidanud. ELF jätkab allkirjade kogumist ja konsulteerimist parteide ning riigiametitega oma eesmärgi saavutamiseks.

JÄTKUSUUTLIK ARENG ↗

Saami kogukonna toetamine Venemaal

ELFi inimesed osalesid koos Taani ja Norra ekspertidega terve aasta vältel koolasaami ühistute arengukava väljatöötamisel. Arengukava kavandab edasise tegevusi saamite tervise, laste, hariduse, kultuuri, küttimise, kalastuse, põhjapõdraapidamise ja looduskaitse valdkonnas.

Venemaa seaduste järgi on Põhjala väikerahvastel võimalik oma käsutusse tagasi taotleda neile traditsiooniliselt kuulunud maid. Koola saamite eesmärgiks ongi maade kasutusõiguse saamine, et oma traditsiooniliste eluviiside juurde tagasi pöörduda. Esimene saami ühistu on juba maad põhjapõdrakasvatuseks saanud ning on lootust, et ka teised kogukonnad saavad endale maad traditsiooniliselt kasutuseks. Samuti aitas ELF Koola poolsaarel asutada Saami Looduse Fondi, mille tegevuse eesmärgiks on Koola poolsaare ja saamite tähtsate piirkondade loodusväärtuste kaardistamine ja edasine kaitse.

2004. aastal jätkub ELFi tegevus Koola poolsaarel, mille käigus arendatakse koolasaami organisatsiooni "Puhtad Lätid", korraldatakse 2004. aastal maaküsimusi puudutatav õigusseminar ning järjekordne konverents "Maa ja inimesed". **Koola saami projektide toetajad on Taani ja Eesti Välisministeerium.**

Eesti esimene Taaskasutuskeskus

Heateo Sihtasutuse, Caritase ja Eestimaa Looduse Fondi koostöö tulemusel avati 15. mail 2004 Tallinnas Eesti esimene Taaskasutuskeskus. Taaskasutuskeskuse tegevuseks on inimestelt üleliigsete, kuid kasutuskõlblike esemete kokkukogumine, nende korrastamine riskinoorte tööõppeklassides ning uuesti kasutusse saatmine.

Taaskasutuskeskuse juurde luuakse loodusklass, kus saab teavet keskkonnasõbraliku tarbimise kohta. Samuti käivitatakse mitme erineva töökoja tegevus, kus riskilapsed hakkavad meistri juhendamisel kasutatud materjalidest uusi esemeid tegema ning ka toodud asju parandama.

Tallinna inimesed saavad sinna tuua oma kodus üleliigseks jäänud asju nagu riided, majapidamistarbed, mööbel, raamatud ja keskusesse toodud asju ka odava hinnaga osta.

Keskuse esimesed suurkorjandused viidi läbi Hansapangas, EMTis ja Elionis. Kogu tulu, mida Taaskasutuskeskus toodab, läheb heategevuseks, loodushariduse projekti- de toetuseks ja riskinoorte tööõppeks.

Esialgu on keskus avatud igal laupäeval kl 11-17, Paldre tn 7 (Äripäeva maja taga). Järgmised keskused avatakse Tartus ja Ida-Virumaal veel 2004. aasta jooksul.

Ühtne jäätmekäitlussüsteem Tartu Teaduspargis

Projekt algas 2002. aasta suvel. Sama aasta sügisel viidi läbi kõikide Teaduspargi majas ruume rentivate firmade töötajate jäätmekäitlusala koolitus ning tutvustati loodavat süsteemi. Iga firma organiseerib oma ruumides jäätmete lahuskogumise ise, ühine on kõikidele rentnikele väline jäätmejaam, kus kogutakse eraldi vanapaberit ja pappi, klaas-, plast- ja metalljätmeid ning sorteerimata jätmeid. Ohtlikest jäätmetest on organiseeritud vanade patareide kogumine. Kõik teised ohtlikud jäätmed tuleb ohtlike jäätmete käitlejatele üle anda igal firmal endal.

Jäätmekäitlusprojekti eesmärgiks on Tartu Teaduspargi ühtse jäätmekäitlussüsteemi loomine. Probleemiks on see, et väga vähesed asutused järgivad Tartu linna jäätmehoolduseeskirja. Jäätmehoolduseeskirja täitmine nõuab teatavaid ümberkorraldusi jäätmete kogumises ja käitlemises, mida tänu kogemuse ja info puudumisele ei osata sageli teha. Kõige suuremaks saavutuseks on see, et ühtne jäätmekäitlussüsteem toimib senini. Biolagunevate jäätmete komposteerimine välises jäätmejaamas sõnniku-usside abil lõpetati selle projekti raames ära ja komposter anti üle ühele Tartu koolile hariduslikel eesmärkidel. Tulevikueesmärgiks on süsteemi jätkuv käigushoidmine ja jäätmekoguste vähendamine.

Rahastajad, abistajad: REC-Estonia, Põhjamaade Ministrite Nõukogu Infobüroo, SA Tartu Teaduspark

Kaitseministeeriumi keskkonnakava

ELF koostab Kaitseministeeriumi tellimisel tema haldusalale keskkonnakava, mis hõlmab soovitusi loodusväärtuste kaitseks ministeeriumile kuuluvatel maa-aladel. Samuti hõlmab kava Kaitseministeeriumi sisest keskkonnajuhtimist, keskkonnaaruandlust ja ökoloogilist planeerimist. Kavas püstitatakse ministeeriumile detailsemad keskkonnaeesmärgid 2004-2005. aastaks ja pikemas perspektiivis kuni 2010. aastani. Pärast kava valmimist jätkatakse koostööd ka täitmisel, mille raames algatatakse uusi projekte ja antakse ministeeriumile jooksvalt nõu keskkonnasõbralikumaks toimimiseks. Rahastajaks on Kaitseministeerium

Loodussõbralik maaelu

Väinamere ühisprojekti raames toodi detsembris 2003 Rootsi Eestisse puhtatõulisi aberdeen-anguse tõugu lihaveiseid; augustis 2003 toimus loodusõbraliku karjatamist tutvustav ja looduskaitset "tööd teinud" lihaveiste turustamisvõimalusi ja lahendusi otsiv seminar Penijõel, millest võtsid osa nii projektiala talunikud, lihatöötajad kui huvilised kaugemalt. Rootsi talunike, keskkonnakaitseorganisatsiooni WWF-i ja lihatöötajate ühiseid kogemusi looduslikult väärtuslike alade karjatamisest ja neilt aladelt pärineva liha müümist eraldi kaubamärgi all jagas ICA peadirektor Peder Larsson Rootsist.

Esimeste Matsalu rannaniitusid hooldanud kvaliteetloomade liha on jõudnud Ammende Villa kaudu tarbijateni.

ELFi eestvõttel käivitus meedias diskussioon geneetiliselt muundatud organismide teemal, mis oli ajendatud 14 keskkonnakaitse-, mahepõllumajandus- ja tarbijakaitseor-

ganisatsiooni ühisest vastuseisust GM maisi kasvatamisele Eestis. Ühispoordumises toodi ära ka vastuolud tollases seadusandluses, millele viidates võeti ka maisi turustamiseks taotletud luba menetlusest tagasi.

Uut GMO-de keskkonda viimise seadust kommenteeris ja täiendas ELF põhjalikult (ettepanekud esitati ühisena EKO poolt). Tehtud ettepanekuid arvestati üksnes osaliselt, positiivseks võib pidada keskkonnaorganisatsioonide esindajate määramist uue geenitehnoloogiakomisjoni koosseisu (see juhtub 2004 aprillis-mais).

Maaelu arengukavasse tehti 2003 aasta jooksul mitmeid täiendus- ja parandusettepanekuid, mis esitati enamasti koostöös Keskkonnaühenduste Kojaga.

Tihenes koostöö Eesti põliste koduloomatõugude pidajate organisatsioonidega. Peeti ühiseid ümarlaudu ja esitati projektitaotlusi.

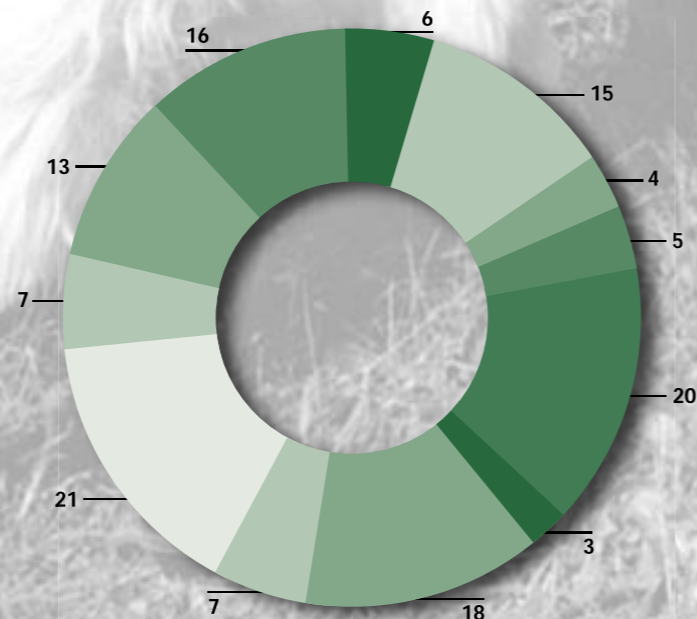
Kesselaid

Muhu saare ja mandri vahel asuval Kesselaiu looduslikult kaunil ja mitmekesisel saarel elab juba aastaid üks perekond, kes ühtlasi kannavad hoolt kogu saare eest erit suvisel turismihooajal. ELF paigaldas saareelanike majja väikese tuulegeneraatori ja päikesepaneeli ning 12V elektrivõrgu, mis parandas oluliselt osa aastast muust maailmast eraldatud inimeste elutingimusi.

Saarele osteti ka väiketraktori koos niidukiga saare maastike hooldamiseks ja koristustööde hõlbustamiseks.

Kesselaiule ja Lalli sadamaase Muhus paigaldati projekti abil prügikonteinerid ja infotahvel. Turistide tekitatud prügi äravedu hakkab korraldama edaspidi korraldama Muhu Vallavalitsus ja Lalli OÜ.

ELFi korraldamisekl on külastanud saart korduvalt Inglise saatkonna töötajad, Inglise saadik ja saatkonna külalised. Saarenike toetav projekt sai paljus teoks just Inglise suursaatkonna toetusel ja DEFRA fondi rahastamisel

Keskkonnaõigusabi projekt / Kärt Vaarmari

Keskkonnaõigusabi projekti põhitegevuseks on tasuta õigusabi andmine üksikisikutele ja mittetulunduslikele organisatsioonidele. Eesmärgiks on saavutada keskkonnaorganisatsioonide ja üksikisikute suutlikkus keskkonnaotsuste menetlustes osalemisel ning üksikisikute teadlikkuse kasv võimalustest keskkonnaotsuseid mõjutada. Üldisemaks eesmärgiks on saavutada olukord, kus keskkonnaotsuste tegemisel küsitakse erinevatelt huvigruppidele arvamusi ning selle avaliku arvamusega ka arvestatakse. Õigusabi andmine toimub läbi suulise konsulteerimise, kirjalike arvamuste andmise, kirjalike dokumentide koostamise ning kohtus esindamise. Projekti heaks töötab hetkel üks jurist, kes saab abi vabatahtlikelt.

Projekt tegeles keskkonnaõiguse monitoorimisega, osa projektist hõlmas endas ka planeeringute järelevalve. Kommenteeriti mitmeid olulisi seaduseelnõusid/seaduseid (looduskaitse seadus, planeerimisseadus), toimus töö õigusloomega (geneetiliste ressursside seadus).

Õigusabitaotluste arv viimase 2 aasta jooksul on olnud ca 200. Taotluste alusel on algatatud 13 kohtuasja, millest 5 on lõppenud (neist 2 kohtuvõiduga, 2 kohtuvälise kokkulep-

pega ning ühe kaotusega). Suurimaks võiduks on seniajani Eesti Looduskaitse Seltsi ja 4 Pärsti valla elaniku esindamine nn Jämejala pargi kohtuasjas, kus saavutati kohtuvõit Riigikohtus. Projekti tulemusena on tekkinud kaks olulist Riigikohtu lahendit, mis suunavad keskkonnaõigusaktide tõlgendust planeerimise ning keskkonnamõju hindamise valdkonnas. Anti välja trükis „Keskkonna õigus“, kuhu koondati ülevaade tegutsemisaja viis olulisemast juhtumist. Meediatähelepanu tõttu on suurenenud inimeste teadlikkus keskkonnaasjadest ning võimalustest mõjutada nende elukeskkonna jaoks olulisi otsuseid.

Tulevikus on eesmärgiks kujundada toimiv keskkonnaõiguse keskus, kus peale õigusabi osutamise tegeldaks keskkonnaõiguse monitoorimisega, antaks abi ja tuge seadusloomes osalemiseks ning toimiks koostöö nii välismaiste kui Eesti enda keskkonnaõiguse spetsialistidega.

Rahastajateks on olnud Euroopa Liidu Phare 2000 programm ning Balti-Ameerika Partnerlusprogramm, mida finantseerivad ühiselt Ameerika Ühendriikide Rahvusvahelise Abi Agentuur ja Avatud Ühiskonna Instituut.

Peter Feilberg - mets

Peter on rahvuselt taanlane, elab alates 1994. aastast valdavalt Eestis. 1999. aastal tuli Peteril mõte asutada Taani keskkonnakaitse organisatsiooni NEPConi tütarorganisatsioon Eestis. Nii loodigi Peteri eestvõttel ja ELFi kaasabil NEPCon Eesti, mille peamiseks tegevuseks täna on metsade ja puidutoodete sertifitseerimine loodussõbralikkust kinnitava FSC sertifikaadiga. Tootele omistatud FSC sertifikaat annab tarbijatele kinnituse, et toote valmistamiseks kasutatud puit ei pärine illegaalselt allikatest. Samuti annab sertifikaat tunnistust sellest, et puidu päritolu metsa on majandatud loodushoidlikult ning põlisrahvaste õigusi rikkumata. NEPCon väljastas ka Eesti esimesed FSC sertifikaadid erametsaomanikule Lembit Laksile ja Riigimesta Majandamise Keskusele.

Täna koordineeritakse NEPCon Eesti Tartus asuvast väikesest kontorist metsade sertifitseerimist Skandinaavias, Ida-Euroopa riikides ja Venemaal. NEPCon on sertifitseerinud ja kontrollib 4,5 miljoni ha metsa majandamise vastavust FSC

sertifikaadi nõuetele. Tartus kahe inimesega alustanud kontor on tänaseks avanud oma sertifitseerimisbürood Lätis, Leedus, Poolas, Venemaal. NEPConis töötavad koos taanlased, eestlased, poolakad, ameeriklased, sakslased, rootslased, venelased, lätlased, leedukad.

Teistest sertifitseerimisfirmadest eristab NEPConi see, et ta on mittetulunduslik ja palkab oma töötajateks kohalikke võimalikult rohelise taustaga inimesi. Kõikides riikides teeb NEPCon tihedat koostööd kohalike looduskaitsetega ja enamuse NEPConi töötajaid omab eelnevat looduskaitse organisatsioonis töötamise kogemust. www.nepcon.dk

INIMESED

Siin tutvustame Teile põgusalt inimesi, kelle aktiivne tegevus ja pealehakkamine on aidanud loodust kaitsta ja maailma muuta. ↘

Marko Kübarsepp - hunt

Marko igapäevatööks on huntide tegevuse uurimine looduses. Suurema osa oma päevades veedab ta mööda metsi ja rabasid hundijälgi ajades vahel ka hundiulu abil hallivatimeestega suheldes. ... aastat kestnud huntide elu jälgimise tulemusena tunneb ta paljusid Eesti hunte jälgipidi ja mõnda ka nägupidi. Talle on teada, kui mõni vanahunt on koos paari nooremaga hõivanud uue territooriumi, millised hundid on auto alla jäänud või millised tapetud jahimeeste poolt, milline hundikari on piisavalt elujõuline, et küttida kitsede kõrval ka põtru. Samuti teab ta mõndagi huntide kõige intiimsemast poolest - poegade ilmaletoomisest. Marko eesmärgiks on võimalikult palju teada saada huntide hinge- ja igapäevaelu kohta. Sest ilma selleta pole võimalik õigesti kavandada inimeste käitumist nende suhtes.

Praegu pole Eestis elavatel huntidel Marko sõnul kõige paremad päevad - liiga palju kütitakse vanu hunte, kes on just hundiühiskonna selgrooks. Vanahuntide laskmise asemel peaks Marko meelest küttima rohkem noorloomi. Eesti huntide tagalas Venemaal on aga asunud huntide arvukust vähendama mürksööda abil, mis avaldab otsest mõju ka Eesti hundipopulatsioonile.

Gilleke Kopamees - maalamm

Mõneda aasta tagasi otustas Gilleke kolida Saaremaale Triigi külla ja pühendada põhiosa oma ajast eesti maalammaste otsimisele, kasvatamisele ja kaitsmisele. Gilleke Eestist leidnud üle saja maalamba tunnustega isendi. Kui ametnikud kahtlevad Gillekese tegevuses, siis väljaspool Eestit on juba tekkinud järjekord meie maalammaste omandamiseks. Ametkondade leigus ja bürokraatia maalamba olemasolu tunnistamiseks Gillekest ei heiduta. Gilleke leiab et "maalambad on igatahes kasulikud, ainult et eestlased on unustamas lambaliha söömist ja vill on mõnede tagurlike põllumajandusspetsialistide õhutusel muutumas tüütuks kõrvalproduktiks". Gotlandil käies nägi ta, et nende maalambad on koguni nii kasulikud, et kau-

ni kohaliku käsitöö kõrvalt jätkub maalammaste villa veel Eestissegi saata. Eesti kohalike loomatõugude säilitamine on eriti oluline ka looduskaitse seisukohalt, kuna siin välja kujunenud kohalikud loomatõud on vastupidavad meie kliimas, ning sobivad hästi kõrge väärtusega poollooduslike koosluste hooldamiseks.

Nastja Pertsjonok - vabatahtlik

Nastja on hariduselt Taani filoloog kuid hingelt üdini roheline. Juba üheksakümnendate alguses vae-se ida- eurooplasena Taanis õppides ostis ta sealsetest poodidest vaid ökomärgisega muust kaubast oluliselt kal-limaid tooteid.

Pikaajalise Tartu Supilinna elanikuna muretseb ja tegut-seb ta selle nimel, et Supilinna rohelist puulinna miljööd ei hävitaks sinna plaanitavad uusehitised.

Nastja on aastate jooksul viinud ennast kurssi mahetpoidu ja mahetootmise ning geneetiliselt muundatud organismide te-maatikaga. Selle tulemusena on Nastja jõudnud veendumusele, et kemikaali, mürkide ja geenmuundatud organismide vaba põl-lumajandus on ainus mõistlik valik nii Eestile kui kogu maail-male. Alates 2003. aasta kevadest on Nastja töötanud vabataht-likuna ELFi ja teiste kodanikeorganisatsioonide GMO vastase kampaania heaks, aidates korraldada valikkust teavitavaid üritusi ja koguda ning levitada geenmuundamise riskide kohta käivat infot.

Kindlasti soovib Nastja, et tema veel välja valimata ja ostmata talu ümber Setumaal ei laotata massiliselt mürke ega kemikaale, rääkimata geenmuundatud põllukultuuride kasvatamisest.

Ülle Kuldkepp - looduskaitaja

Ülle on avalikkusele tuntuks saanud jämejala pargi kaitseks väljaastujana. Parki vangla rajamist toetava valla ja pargikaitajate üle aasta kestnud kohtuvaidlus lõp-pes Riigikohtus 2003. aasta lõpul, milles Riigikohus andis õiguse kohalikele loodus-kaitajatele.

Ülle sai Jämejala pargi raiumise plaanidest teada juhuslikult tund aega enne vas-tavat avalikku arutelu. Aedniku hingega ja puid armastava inimesena tundusid Justiits-ministeeriumi ja Valla plaanid raiuda maha 456 puud ja põõsast Jämejala pargis täiesti arusaamatuna. Vaatamata Justiitsministeeriumi ja vallavalitsuse survele ning kohtukaotusele esimese astme kohtus, suutis Ülle koos paljude teiste loodussõpradega tõestada lõpuks pargi raiu-mise põhjendamatust ja selle olemasolu tähtsust kohalikele inimestele. Tagantjärele peab Ülle palju energiat ja isiklikku raha kulutanud võitlusest saadud suurimaks kogemuseks positiivset teadmist, et tegelikult on meie ümber väga palju loodust armastavaid ja abivalmis inimesi. Pargi kaitseks andsid allkirja üle 300 ko-haliku inimese. Ülle on veendunud et kõik negatiivse kaalub üles toetus ja positiivne tagasiside paljudelt tuttavatelt ja täiesti tundamattelt inimestelt üle Eesti.

Eva Peedimaa - ettevõtja

Eva on kujundus- ja trükifirma Triip asutaja ja juht. Triip on ELFi koostöös juba aastaid kat-setanud erinevaid ökotrüki võimalusi. ELFi tellimisel Triibu poolt valmistatud ühte esimest taaskasutatud paberile tehtud trükist tabas tagasilööök – trükimasinale tuli teha kulukas re-mont. Kuid vaatamata sellele on Triip muutunud aasta aastalt üha rohelisemaks ettevõtteks. 2002. aastal kolis Triip uude ökoloogiliselt renoveeritud kontorihoonesse, Triibu uute trü-kimasinate soetamisel arvestati sellega, et oleks võimalik trükkida ka looduslike trükivärvi-dega. 2003. aastal tuligi Triip välja Eesti turul täiesti uue Rohelise Trükise teenusega, mille kvaliteet ei erine tavatrükistest. Rohelise Trükise valmistamisel kasutatakse taaskasutatud või FSC sertifikaadiga paberit, taimsetest õlidest ja vaikudest valmistatud trükivärve. Triibu kontoris tehakse aasta aastalt pingutusi selleks, et kogu töö oleks võimalikult loodusõbralik-jäätmete käitlemine, keskkonnakava väljatöötamine ja rakendamine, töötajate ühine osale-mine puuistutamistalgutel, Rohelise Energia ostmine trükikoja tarbeks. Täna moodustavad Rohelised Trükised 5% trükikoja käibest, kuid Eva sooviks on see, et ühel heal päeval on ena-mus Triibu toodangu puhul kasutatud maksimaalselt loodusõbralikke värve ja pabereid.

Toetaja aastamaks 50 kr pensionärid ja lapsed, 100 kr õpilased, 150 kr täiskasvanud
Toetajaks saab registreeruda täites ELFi kodulehel vastava ankeedi ja tasudes toetaja-
maksu.

Kiira Aaviksoo, Kriste-Triin Adamberg, Maris Aleksashin, Raul Altnurme, Ene Altsaar, Eva-Maria Artus, Gunnar Auksi, Kristi Aule, Maarja Aunap, Martin Joel Bachmann, Niall Benvie (Šotimaa), Andres Bester Biedermann, Eda Bilov, Toomas Birk, Maren Burkhardt (Saksamaa), Vello-Daivo Denks, Linda Einpaul (USA), Rein Endrekson, Marju Erit, Ester Ermel, Kristi Everst, Turid Farbregd (Norra), Indra Feldman, Lembit Gutman, Arvo Haas, Ain Haas (USA), Anneli Haljasorg, Maimu Halling, Hanna Hara, Roger Harrabin (Suurbritannia), Sigurd Hauwert (Holland), Paula Help, Kristjan Herkül, Hanna Hinrikus, Jonathan Horwitz (Taani), Sanna Hämäläinen, Madis Häuser, Ülle Hödrejärvi, Ermo Hüüdma, Katrin Ildla, Rainer Ilisson, Lauri Inno, Heno Ivanov, Üllar Jaaksoo, Ülo Jaanisoo, Anu Jaanson, Heidi Jaegner (Saksamaa), Kalju Janikson, Kadri Janikson, Ülle Joala, Kaie Josing, Jaak Jõerüüt, Aap Jõeste, Kristiina Jõeste, Katrin Jõeste, Tarvo Jõeste, Pille Jänes, Malle Järve, Leo Kaagjärvi, Enno Kaasik, Arvo-Ivar Kalbus, Helju Kalbus, Kuldar Kaljurand, Kaire Kallas, Lehti Kalme, Kärge Kama, Mart Kangur, Helle Karro, Kasemets, Liis Kasesalu, Külli Kasesalu, Mare Kask, Heiki Kask, Kaja Kattai, Hannes Kauts, Urve Keerd, Külli Keerus, Krista Kerge, Raul Kern, Heli Kii-gemägi, Leelo Kingisepp, Galina Kinks, Kairi Kippar, Elise-Marit Kippar, Kristel Kippar, Eeva Kirsipuu, Elina Kirt, Ahti Kitsik, Tiiu Kitsing, Tauno Kivihall, Kleemann, Margit Kohjus, Ingrid Koitmäe, Tim Kolk, Liis Kolla, Valeri Koort, Gilleke Kopamees, Märten Kraav, Marin Kraft-Jaaksoo, Jüri Kristian, Märten Kross, Heinar Kukk, Ülle Kuldkepp, Indrek Kuuben, Anneli Kuuben, Killu Kuuben, Kaarel Kuurmaa, Gea Köverjalg, Risto Käbi, Marika Käbin, Olari Kärmas, Orvi Käsper, Ivi Kääramees, Kristel Kääramees, Helen Käärik, Marek Kūbarsepp, Margus Külasalu, Asko Künnap, Heidi Laanemäe, Aime Laidna, Merike Laidvee, Olaf Langsepp, Siim Lannes, Ester Leetmaa, Rein Lehtveer, Urmo Lehtveer, Hipe Karen Lehtveer, Kaisa Lepik, Mati Lepna, Ülle Lepp, Age-Li Liivak, Eve Liiver, Malle Lill, Märt- Matis Lill, Tõnu Loog, Erich Luht, Katrin Lumiste, Ene-Reet Maasik, Ingrid Maasik, Tarmo Mamer, Väino Mankin (Austraalia), Marika Mann, Moonika Marana, Anna Marana, Loit Maripuu (USA), Tanel Mazur, Margus Meho, Aita Meier, Pille Meinson, Marek Mengel, Ago Merila, Bill Meyer (USA), Suzanne Meyer Mittenthal (USA), Ülle Michelson, Ingrid Michelson, Sanjay Jaanus Mody, Hella Mõttus, Terje Mäepalu, Kristina Män, Mauri Mändoj, Mariliis Märton, Kaarel Möldre, Katrin Möllits, Kaarel Nagla, Aita Neemre, Anette Host Nielsen (Taani), Asta Niinemets, Kristel Nikker, Mare Nittim, Margus Nurk, Rainer Nõlvak, Robert Oetjen, Tiina Oetjen, Jakob Oetjen, Stella Luisa Oetjen, Madli Ohaka, Karin Oolu, Maiken Orasson, Janne Orro, Marek Padari, Helen Pahapill, Urmas Pail, Meelis Palover, Liis Palumets, Katrin Pantsoshnik, Ain Parmas, Andres Parmas, Priit-Kalev Parts, Piia Pedakmäe, Heidi Pedosk, Pille Peensoo, Brit Peensoo, Regina Peepson, Piret Peiker, Helmi Pihelgas, Ingrid Piirsalu, Kadri-Liina Piirsild, Ave Pill, Varmo Pilt, Raul Pilv, Raul Pilve, Egon Plangi, Priit Pommer, Monika Prede, Kristjan Prii, Hans Priks, Elina Prints, Marek Martin Pulk, Lilie Pung, Ege Puumets, Helen Põldmäe (USA), Harri Põldsam, Irja Pärn, Peeter Pärtel, Veli Valentin Rajasaar, Kaspar Rammo, Eve Rand, Mare Randmaa, Tiina Randus, Salme Ratt, Helen Rebane, Peep Reidolf, Ardo Reinsalu, Katrin Reintop, Triin Reitalu, Siiri Ries, Pilvi Rohtla, Tim Rosta (USA), Maie Ruljand, Pille Runnel, Aivar Ruukel, Piret-Ann Salm, Jüri-Ott Salm, Tiina Salus, Sinikka Schönberg (Soome), Liina Seestrand, Leelo Sepp, Anu Siim, Erik Sikk, Elin Sild, Maret Sildala, Heino Sildala, Urve Sinijärvi, Allan Sinimäe, Andres Siplane, Külli Sooden, Tiiu Soonvald, Tiiu Speek, Pille Strauss, Tiina Strauss (Taani), Tiina Strauss Toomet, Al Strickholm, Katrin Stöö, Maarja Sukk, Bruno Suvi, Maarius Suviste, Kaire Sömer, Artur Säde, Särg, Helli Taevoln-Kelk, Riina Tallo, Toomas Tamm, Olavi Tammemäe, Eha Tammi, Triin Tammi, Moonika Tammsalu, Tiina Tarkus, Meelis Tasur, Karl-Erik Tender, Kalev Tihkan, Kalmer Tikerpe, Siiri Timmerman, Peep Tobreluts, Lea Tobreluts, Taivo Tobreluts, Deivi Tobreluts, Mati Toom, Toomas Trapido, Tiiu Trei, Meelis Trepp, Liis Truubon, Kati Tsernovitski, Lauri-Indrek Tummeleht, Toomas Tutt, Margit Tuul, Lauri Tõnis, Inga Tõnisson, Mattias Tõnisson, Kristjan Tõnisson, Irene Tüü, Arvo Ukleika, Ave Unt, Helen Urbanik, Elsa Ustav, Kärt Vaarmari, Katrin Vahter, Eha Vahersalu, Veiko Vahul, Annes Vainamäe, Toomas Vaks, Ester Valdvee, Toomas Vanari, Merike Vardja, Priit Vassiljev, Henrik Veenpere, Hannes Veenpere, Karin Veermäe, Aita Veersalu, Urmas Veersalu, Aita Veersalu, Liina Velgre, Taimi Velström, Eha Veski, Kadri Vider, Kertu Vider, Katrin Vider, Valmo Vider, Ene Viht, Kalle Viik, Mats Vii, Rita Vii, Tõnn Viik, Veiko Vill, Alar Voitka, Epp Volkov, Egle Vulla, Hendrik Väli, Kadri-Ann Õunap

ELFi juhatus alates 2004. aasta veebruar:-
piltidega
Toomas Trapido, juhatusesimees
Jüri-Ott Salm, tegevjuht

Irja Pärn, finantsjuht
Mart Jüssi, looduskaitse programmi juht
Kärt Vaarmari, keskkonnajurist

ELFi juhatus kuni 2004 veebruar: ilma pil-
tideta
Robert Oetjen, juhatusesimees
Toomas Trapido,
Irja Pärn,
Gea Köverjalg
Urmo Lehtveer

Jaan J. Leppik
Kaja Lotman- Matsalu Rahvusparki teadus-
direktor
Ann Malts- Ilmamaa kirjastuse nõukogu
liige
Rainer Nõlvak- Curonia Research nõukogu
esimees
Allan Selin-Kaminameister direktor
Andres Tarand- Riigikogu liige
Urmas Vahur- Pärnumaa keskkonnateenis-
tuse peaspetsialist
Katariina Veem- Rootsi WWF programmi-
juht

ELFi nõukogu:
Marek Strandberg- nõukogu esimees, kesk-
konnaekspert
Andres Haamer- KTK Overall president
Vootele Hansen
Mati Kaal- Tallinna Loomaiaia direktor

Aile Villemson- büroojuht
Kaia Lepik- maaelu
Urmo Lehtveer- avalike suhete juht
Linda Valkna- turundusjuht
Kärge Kama- rahvusvaline koostöö
Lauri Lutsar- nahkhiired, arvutiadmi-
nistraator
Rainer Kuuba- metsaspetsjalist
(kuni 2003 detsember)

Eerik Leibak- looduskaitse ekspert
Anu Kõnnusaar- keskkonnaekspert
Matis Mägi- looduskaitse ekspert
Siim Kuresoo- loodusreisid
Erik Sikk- mereprojektid
Veljo Runnel - loodushelid
Uudo Timm- lendorav

Keskkonnauudiste agentuur Roheline Värav

Sander Silm- peatoimetaja
Toomas Jüriado- ajakirjanik
Arni Alandi- ajakirjanik
Silvia Lotman- ajakirjanik

Ylle Rajasaar- ajakirjanik
Kristiina Baum- ajakirjanik
Andrey Tentyukov- ajakirjanik